

План:

- *Банківське право. Загальні поняття.*
- *Предмет і метод банківського права.*
- *Спеціальні принципи і джерела банківського права.*

1. Банківське право. Загальні поняття

У другій половині ХХ ст., особливо в період набуття Україною незалежності, в системі національного законодавства з'явилася велика кількість груп правових норм, предметом регулювання яких виступили однорідні суспільні відносини, їх виникнення стало своєрідною реакцією держави на стрімкий розвиток суспільних, передусім економічних відносин, які зумовили виникнення нових економічних механізмів, які потребували належного правового регулювання.

**Чи є банківське
право окремою
галуззю права?**

Точки зору науковців:

Банківське право
є підгалуззю
права
(фінансового,
цивільного або
господарського)

Комплексною
галуззю права

Банківське право як
окрема галузь права не
існує взагалі, адже
говорити можна лише
про існування
банківського
законодавства

Ще в 50—70 роках ХХ ст. була висловлена точка зору, що банківське право є підгалуззю фінансового права, яка об'єднує в собі сукупність норм фінансового права, якими регулюються суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення банківських операцій. А фінансове право, в свою чергу, розглядалось як частина державного і адміністративного права, яка виокремилася в самостійну галузь права у зв'язку зі специфікою об'єкта правового регулювання і його суспільним значенням, але метод фінансового права є спільним з методом інших публічних галузей права — це метод владних приписів. В умовах панування адміністративно-командної системи управління цей метод розповсюджувався і на банківське право. Тому банківська діяльність мала **владно-організаційний**, а не комерційний тип: договірні відносини, в які вступали банки як рівноправні партнери і які регулювалися нормами цивільного права, мали обмежену сферу дії і другорядне значення.

Отже, така сукупність норм на той час *не виокремлювалась* в окрему галузь, оскільки мала більше *спільного*, ніж специфічного порівняно з іншими нормами тієї галузі, до складу якої вона відносилася (а саме – галузі фінансового права), і в держави *не було зацікавленості* в її самостійному розвитку.

О.С. Іоффе
1920 – 2005 рр.

На підставі того, що О. С. Іоффе відносив кредитні і розрахункові правовідносини до групи договірних зобов'язань, деякі науковці дійшли висновку, що відомий учений включив весь комплекс відносин, які складаються в галузі банківської діяльності, в галузь цивільного права. Але О. С. Іоффе не включав до сфери регулювання цивільного права ні правового статусу Державного банку СРСР, ні інших відносин, які пов'язані з банківською діяльністю, крім кредитування й розрахунків. Тому здається недостатньо обґрунтованим включення всієї сукупності вищезазначених відносин до цивільного права.

М. М. Агарков
1890 - 1947

М. М. Агарков, зазначав, що організація й діяльність кредитних установ значною мірою зумовлена регулюючою діяльністю державної влади. І правові норми, які регулюють цю діяльність, а також структура та компетенцію відповідних органів, також є предметом банківського права, впливаючи з державного і адміністративного права.

Г. А. Тосунян висунув думку, що банківське право — це не окрема галузь, оскільки сукупність норм, якими регулюється створення і діяльність кредитних організацій, не відповідає критеріям галузі права, які визнані юридичною наукою. У ній відсутні специфічні предмет і метод. Отже, цю сукупність юридичних норм автор розглядав як комплексну галузь законодавства (пізніше цей вчений виступив одним із співавторів праці, в якій висловлена протилежна точка зору, згідно з якою банківське право являє собою комплексну галузь права).

Г. А. Тосунян

Отже, предмет є головним матеріальним критерієм розмежування норм права за галузями, оскільки він має об'єктивний зміст, зумовлений характером суспільних відносин, і, в принципі, не залежить від волі законодавця.

об'єкти, з приводу яких суб'єкти права вступають у взаємовідносини один з одним;

їх поведінка чи діяльність у визначених суспільних відносинах;

Структура предмета правового регулювання:

факти, які виступають безпосередніми підставами виникнення і припинення відповідних відносин.

суб'єкти права, тобто їхній статус, а саме — правосуб'єктність. Отже, необхідно попередньо визначити положення суб'єкта права безвідносно до того, чи буде він учасником будь-якого конкретного правовідношення. Деякі науковці до структури предмета правового регулювання включають також конкретні зв'язки, які виникають, як мінімум, між двома суб'єктами права, і, таким чином, перетворюють їх у суб'єкти правовідносин;

Має власну сферу (галузь), мету і завдання правового регулювання в Конституції та законах України, нормативно-правових актах стосовно банківської діяльності, функціонування кредитних установ та банківської справи

Нормативно-правові акти розрізняються за предметом відання і повноваженнями владних суб'єктів держави і не можуть видаватися органам державної виконавчої влади без законодавчого доручення

Первинним елементом цього законодавства є стаття законодавчого акта як форма вираження, засіб викладення правової норми

Як галузь загальної системи законодавства має комплексний характер і включає джерела як публічного так приватного права (закони та підзаконні акти)

Риси банківського законодавства:

Використовує як імперативні, так і диспозитивні методи регулювання банківських правовідносин

У банківському законодавстві законодавчі акти поділяються за предметом правового регулювання і систематизуються у послідовність за їх юридичною силою

Воно безпосередньо пов'язане з регулюванням статусу грошей, цінних паперів та фінансовою діяльністю фізичних і юридичних осіб, а також з банківською діяльністю та власне банківською справою

цілісність юридичних фактів, з якими пов'язане виникнення правовідношення;

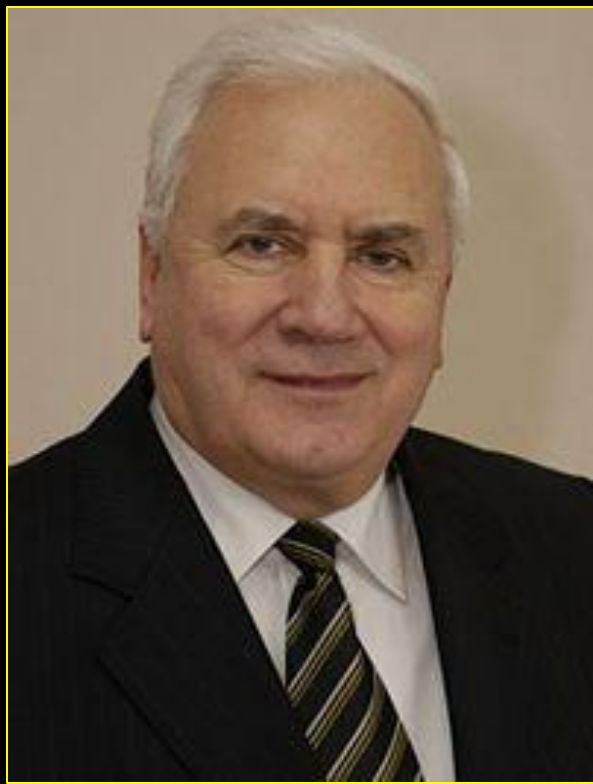
спосіб захисту прав і відповідальність за невиконання обов'язків суб'єктами правовідношення (санкції і процедури їх застосування).

Метод правового регулювання:

правосуб'єктність учасників правовідношення, яка визначається специфічним характером взаємозв'язку прав і обов'язків його учасників (за згодою сторін, в силу нормативно-правового акту);

характер прав та обов'язків суб'єктів правовідношення, який визначається положенням суб'єктів по відношенню один до одного (рівність сторін, субординація);

Отже, метод правового регулювання є додатковим юридичним критерієм, він є похідним від предмета, оскільки своєрідність методу правового регулювання зумовлюється предметом регулювання. Самостійного значення він не має, але в поєднанні з предметом сприяє більш точному поділу права на галузі. Галузь права можна визначити як сукупність відокремлених правових норм, що регулюють якісно специфічний вид суспільних відносин за допомогою одного методу правового регулювання.

Ю. С. Шемшученко

«Юридична енциклопедія» за редакцією Ю. С. Шемшученка визначає банківське право як сукупність правових норм, що регулюють порядок організації і діяльності банків, їх взаємовідносини з клієнтами, а також порядок здійснення ними банківських операцій.

Концепцію комплексних галузей вперше висунув В. К. Райхер. Він вважав, що в межах системи права слід розрізняти дві категорії галузей – основні та комплексні. Комплексні – це такі галузі права, які, включаючи в себе норми основних галузей права, в той же час мають певну предметну єдність.

Певні комплекси суспільних відносин, які складаються в різних сферах діяльності, можуть бути предметом регулювання комплексної галузі не самі по собі, а лише в тих випадках, коли їх правове регулювання може бути здійснене за допомогою специфічного юридичного засобу — *одного методу правового регулювання.*

2. Предмет і метод банківського права

Об'єктивним
критерієм поділу
права на галузі є
матеріальний зміст
суспільних відносин,
урегульованих
нормами права.

Предмет банківського права – це суспільні відносини, які виникають у процесі побудови, функціонування і розвитку банківської системи, зокрема в процесі здійснення центральним банком та кредитними установами банківської діяльності, а також суспільні відносини, які виникають у процесі регулювання банківської системи з боку держаних органів в інтересах громадян, організацій та держави.

М.М. Агарков
1890-1947

Професор М.М. Агарков відкриваючи у 1929 р. курс лекцій з банківського права, починав розгляд предмета з пояснення сутності банку:
“ Банк є торгове підприємство, яке збирає капітали для систематичного їх розподілу шляхом кредитних операцій ”.

Банк – це юридична особа, яка на підставі ліцензії Національного банку України здійснює діяльність по залученню вкладів від фізичних та юридичних осіб, веденню рахунків і наданню кредитів на власних

УМОВАХ

Види банківських операцій:

За характером:

- пасивні (вклади);
- активні (кредитні угоди);
- посередницькі;
- допоміжні

За змістом:

- майнові;
- немайнові

Поряд з поняттям «банківська операція» застосовується поняття «угоди, які можуть виконувати банки та фінансові установи»

Загальновідомим є факт, що ще за часів Римської імперії угода являла собою інститут цивільного права. Цивільним кодексом України, в статті 202 закріплено, що правочинами визнаються дії громадян і організацій, спрямовані на набуття, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків.

Ознаки банків:

Банківська діяльність – сукупність постійно або систематично здійснюваних операцій різних видів щодо грошей та інших фінансових інструментів, і підпорядковано досягненню єдиної мети – використання грошей для отримання прибутку.

Термін банківська справа стосується кола суспільних відносин, які виникають у зв'язку з касовим обслуговуванням клієнтів банку, випуском внутрішніх векселів, їх обліком, інкасуванням, організацією фондової справи, складанням контокоренту веденням бухгалтерського обліку тощо.

законодавство висуває жорсткі вимоги до діяльності комерційних банків, їх фінансово-економічного стану. При цьому, держава в особі уповноважених органів установлює та здійснює особливий контроль за фінансовим ринком

банківська діяльність проводиться в особливому правовому режимі — держава чітко регламентує порядок здійснення банківських операцій

одержання прибутку банком пов'язано з ризиком

одержання прибутку здійснюється від обороту фінансових ресурсів, що є основою фінансової діяльності держави; в процесі фінансової діяльності не створюється додана вартість

особливий порядок оподаткування. Особливий порядок оподаткування пов'язаний з пільгою в оподаткуванні податком на додану вартість основних фінансових (банківських) операцій, а також з особливим порядком оподаткування прибутків банку, що пов'язаний з обов'язком формування резервів комерційними банками (стаття 12 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»)

Особливості банківської діяльності:

Ознаки банкiвських угод:

угода — це
завжди вольовий
акт, тобто дія

угода — це дія яка є
правомірною, тобто яка
вiдповiдає вимогам,
додержання яких
необхiдна для її
чинності, зокрема тим,
які встановлені статтею
203 Цивiльного кодексу
України

угода спрямована на
виникнення,
припинення чи змiну
банкiвських
правовiдносин

З наведених ознак банкiвських угод жодна не видiляє банкiвську угоду в окрему категорiю. Тому пропозицiя щодо закрiплення в законодавствi поняття i перелiку банкiвських угод, а також вiдмежування їх вiд банкiвських операцiй на пiдставi самого лише суб'єктного складу учасникiв даних правовiдносин вбачається не зовсiм обґрунтованою

Якщо окреслити предмет банківського права, то це — суспільні відносини, які виникають у процесі банківської діяльності, тобто систематичної діяльності спеціальних суб'єктів — Національного банку України, інших банків та фінансових установ, — з приводу таких об'єктів, як гроші, цінні папери та дорогоцінні метали, і спрямовані на забезпечення належного і ефективного функціонування банківської системи України

Банківські правовідносини –

це урегульовані нормами права суспільні відносини, що складаються в процесі банківської діяльності і функціонування банківської системи України.

Класифікація правовідносин:

Немайнові – пов'язані з грошово-кредитною і банківською статистичною інформацією, статистикою платіжного балансу, захистом інформації, коштів і майна

Майнові – пов'язані з грошима, цінними паперами або майном

Організаційно-структурні та організаційно-кадрові – побудова банківської системи в цілому, організаційна структура банку, веденням обліку.

Специфічні риси банківських правовідносин:

По-перше, ці правовідносини виникають у процесі банківської діяльності, тобто систематичної діяльності спеціальних суб'єктів — Національного банку України, інших банків та фінансових установ, з приводу таких об'єктів, як гроші, цінні папери, дорогоцінні метали, валютні цінності, а також інформації, яка підпадає під режим банківської таємниці.

Необхідно зазначити, що об'єкт банківських правовідносин вужчий, ніж об'єкт цивільних правовідносин, оскільки останній включає в себе, крім вищезазначених об'єктів, також рухомі і нерухомі речі, але ширший, ніж об'єкт фінансових, який переважно включає в себе тільки грошові кошти

По-друге, однією зі сторін у банківських правовідносинах обов'язково виступає спеціальний суб'єкт — Національний банк України, банк або інша фінансова установа

По-четверте, через банківські правовідносини опосередковується кредитно-грошова політика держави

По-третє, особливістю цих правовідносин є те, що за формою вони не однорідні, і, в принципі, складаються з двох груп правовідносин: публічно-правового та приватноправового характеру

При регулюванні
відносин, які
складаються в сфері
банківського права,
використовується не
менше ніж два методи
правового регулювання

– диспозитивний та
імперативний

**Характеризуючи
застосування цих методів
правового регулювання в
банківському праві,
можна зазначити, що в
горизонтальних
відносинах застосовується
диспозитивний метод, а
в вертикальних –
*імперативний***

Крім диспозитивного та імперативного методів, які застосовуються в банківському праві, виділяють також комплексний метод правового регулювання банківського права, який об'єднує в собі окремі характерні риси диспозитивного та публічно-правового методу і є

Але виділення такого методу здається не зовсім виправданим у зв'язку з тим, що суспільні відносини не можуть одночасно регулюватися протилежними за своєю природою прийомами та способами, оскільки втрачається єдність правового регулювання. Застосування в банківському праві двох протилежних за своєю природою та змістом методів правового регулювання *не дають можливості визнати банківське*

Застосовуючи термін «банківське право», ми можемо розуміти під ним галузь науки чи правову дисципліну, а не саму галузь права.

Таким чином, вивчати і розроблювати банківське право можуть різні правові науки. При цьому кожна з юридичних наук, зокрема наука фінансового права, орієнтуючись на межі своєї галузі права, повинна виділяти свій спектр вивчення банківського права

Можна говорити про існування не банківського права як самостійної галузі права, а тільки про існування банківського законодавства як галузі законодавства. Адже, як зазначає П. С. Пацурківський, у галузі права переважає об'єктивний момент – внутрішні закономірності правової матерії, а в галузі законодавства – суб'єктивний момент, тобто рішення

Банківське законодавство складається з *правових форм*, у які входять правові норми різних галузей права, що не є однорідними, – це насамперед *норми фінансового, адміністративного й цивільного права*, але, як і в будь-якій галузі, законодавства, що претендує на самостійність, існує певне ядро правових норм, які визначають його сутність. За своїм змістом банківське законодавство є *комплексним міжгалузевим правовим явищем*, яке складається з приписів приватноправового та публічно-правового характеру, об'єднаних таким предметом правового регулювання, як суспільні відносини, що складаються в сфері

Склад банкiвського законодавства:

Цивiльно-правовi норми регулюють вiдносини, якi складаються при здiйсненнi банками та iншими фiнансовими установами дiяльностi в кредитно-банкiвськiй сферi. Так, норми цивiльного права визначають насамперед правовий статус суб'єктiв, якi беруть участь у цивiльному оборотi; загальнi правила здiйснення угод, що застосовуються певним чином i до банкiвських угод; загальнi правила про зобов'язання й договори, а також правила укладання та виконання окремих видiв договорiв

Фiнансово-правовi норми є основою банкiвського законодавства та регламентують дiяльнiсть фiнансових установ в емiсiйнiй справi, в сферi валютних операцiй, визначають ряд аспектiв дiяльностi Нацiонального банку України як кредитного i розрахунково-касового органу, регулюють дiяльнiсть банкiв, пов'язану з розрахунковими операцiями, готiвковим обiгом, частково кредитними операцiями та iншими

Адмiнiстративно-правовi норми сприяють забезпеченню управлiння банкiвською системою в цiлому. Вони визначають компетенцiю суб'єктiв, якi здiйснюють керiвництво банкiвською системою, а також певнi умови функцiонування фiнансових установ (наприклад, пiдстави i порядок реєстрацiї та лiцензування); регулюють здiйснення контролю та нагляду за законнiстю дiяльностi нижчестоящих суб'єктiв (порядок i умови вiдзиву лiцензiй, порядок накладення адмiнiстративних стягнень за порушення норм банкiвського законодавства)

**Отже, фінансові,
адміністративні та
цивільні норми є
основними групами
норм, які включені до
нормативно-правових
актів, із яких і
складається банківське
законодавство**

**Ознаки
банківського
законодавства:**

```
graph TD; A[Ознаки банківського законодавства:] --> B[Суперечливість правових норм]; A --> C[Багаторівневий характер правового регулювання при перевазі підзаконних нормативних актів]; A --> D[Динамічний характер норм];
```

Суперечливість
правових норм

Багаторівневий
характер
правового
регулювання при
перевазі
підзаконних
нормативних актів

Динамічний
характер норм

Банківське законодавство являє собою сукупність правових форм, які містять у собі норми різних галузей права (в основному фінансового, адміністративного та цивільного), об'єднаних за сферою правового регулювання – банківською діяльністю, але при їх застосуванні використовуються різні (протилежні за своєю природою) методи правового регулювання. При цьому основний нормативно-правовий масив банківського законодавства відноситься до фінансового права

**3. Спеціальні
принципи і
джерела
банківського
права**

Банківське право ґрунтується
як на загально правових
принципах, притаманних
всьому національному праву
(законності, верховенства
права та рівності всіх перед
законом), так і на
спеціальних, які мають свої
специфічні ознаки і властиві
банківській сфері

Принцип свободи економічної діяльності. Суб'єкти банківської діяльності мають право без обмежень приймати рішення і здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству. Обмеження у здійсненні банківської діяльності передбачаються законодавством України

Принцип добровільності взаємовідносин і взаємної заінтересованості банківських установ та їх клієнтів. Суб'єкти банківських правовідносин (при кредитуванні, організації розрахунків) будують відносини на підставі рівності сторін, їх диспозитивності та ініціативності у формуванні й виконанні прав і обов'язків. У цих відносинах виявляються взаємна воля і свідомість учасників

Принцип підтримки конкуренції та заборони економічної діяльності, спрямованої на монополізацію й недобросовісну конкуренцію. Це означає, що банкам забороняється укладати угоди з метою обмеження конкуренції в банківській діяльності, а також монополізації умов надання кредитів, інших послуг, встановлення відсоткових ставок і комісійної винагороди. Комерційні банки не мають права без згоди НБУ зменшувати розмір статутного фонду і розподіляти резерви серед акціонерів банку

Принципи банківського права:

Принцип неухильного виконання економічних нормативів, встановлених НБУ, норм чинного законодавства. Цей принцип зобов'язує суб'єктів банківських правовідносин додержувати правил поведінки, приписуваних нормами банківського права. Так, правилами НБУ передбачено, що комерційні банки зобов'язані додержувати економічних нормативів, встановлених НБУ

Принцип задоволення потреб клієнтів та максималізації отримання прибутку банками

Принцип поєднання публічних і приватних начал у банківській сфері. З одного боку, держава займається організацією, регулюванням і управлінням банківською системою в інтересах усього суспільства. А з іншого, проявляються приватні інтереси кредитних установ, клієнтів, тобто діє паритет інтересів усіх суб'єктів банківського права

Джерела банківського права:

```
graph TD; A[Джерела банківського права:] --> B[Конституція України (зокрема, ст. 99, 100)]; A --> C[Закони й постанови Верховної Ради України, (зокрема. Закони України " Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні " від 30 жовтня 1996 р., " Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань " від 22 листопада 1996 р., " Про платіжні системи та переказ грошей в Україні " від 5 квітня 2001 р. тощо)];
```

Конституція України
(зокрема, ст. 99, 100)

Закони й постанови Верховної Ради України, (зокрема. Закони України " Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні " від 30 жовтня 1996 р., " Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань " від 22 листопада 1996 р., " Про платіжні системи та переказ грошей в Україні " від 5 квітня 2001 р. тощо)

У системі банківського законодавства особлива роль відводиться фундаментальним законам, які мають вищу юридичну силу й охоплюють найважливіші питання, що виникають у банківській сфері. Серед чинних виділяють такі важливі Законо України: “ Про банки і банківську діяльність ” від 7 грудня 2000 р., який визначає правові основи існування банків, порядок створення й основні принципи їх діяльності, встановлює правову природу взаємовідносин з клієнтами та їх захист; “ Про Національний банк України ” від 20 травня 1999 р.

Серед джерел банківського права важливий блок становлять підзаконні нормативні акти, які можна розподілити на дві групи:

Укази
Президента
України та
постанови
Кабінету
Міністрів України

Нормативні акти
міністерств, державних
комітетів, що
стосуються сфери
банківської діяльності, а
також нормативні акти
НБУ

1. Укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України

Наприклад, Укази Президента України " Про заходи щодо нормалізації платіжної дисципліни в народному господарстві України " від 16 березня 1995 р., " Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки " в редакції Указу від 11 травня 1995 р. Постанови Кабінету Міністрів України, які приймаються відповідно до ст.117 Конституції України, є обов'язковими до виконання на всій території України. Наприклад, постанови Кабінету Міністрів України " Про затвердження Порядку накладення арешту на цінні папери " від 22 вересня 1999 р., " Про повноваження Державного експортно-імпортного банку України на виконання міжбанківських угод, укладених з групою італійських кредитних інститутів " від 21 серпня 2000 р.

2. Нормативні акти міністерств, державних комітетів, що стосуються сфери банківської діяльності, а також нормативні акти НБУ

Акти приймаються в межах компетенції того органу, що його видає, у формі постанов, положень, наказів, інструкцій, правил тощо. Так, постановами Правління НБУ затверджено від 19 лютого 2001 р. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні; від 18 березня 1999 р. — Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України; наказом Міністерства фінансів та Міністерства економіки України від 25 лютого 1997 р. Порядок виписування та погашення простих векселів, що видаються вітчизняними нафтопереробними заводами у разі постачання на ці заводи нафти суб'єктами підприємницької діяльності — резидентами

У правовому аспекті велике значення має введення Указом Президента України від 3 жовтня 1992 р. в Україні *державної, реєстрації відомчих нормативних актів*, що здійснюється Міністерством юстиції України (стосовно актів, прийнятих центральними органами та управліннями юстиції областей і міст Києва й Севастополя, а також актів місцевих органів управління). Це правило поширено і на нормативні акти, що видаються НБУ. Державна реєстрація відомчих нормативних актів *спрямована на додержання* принципу верховенства закону та *забезпечення* законності актів відомчого нормотворення, їх відповідності законам, додержання охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, підприємств, установ та організацій в Україні

Серйозним недоліком
відомчого нормотворення є
хибна практика НБУ приймати
нормативні акти у формі
листів, телеграм, що
суперечить поняттю
“ нормативний акт ” і не
передбачено законом як
форма існування офіційного
документа.

**Розвиток міжнародного
співробітництва в банківській
сфері, інтернаціоналізація
банківського бізнесу
зумовлюють важливу роль у
правовому регулюванні таких
специфічних джерел
банківського права, як
міжнародні звичаї та
міжнародні договори**

До міжнародних звичаїв, які склалися в міжнародній практиці, слід віднести Уніфіковані правила і звичаї МТП для документарних акредитивів у редакції 1993 р., Уніфіковані правила МТП по інкасо в редакції 1995 р

У ст. 9 Конституції України зазначено, що чинні міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. До них слід віднести Женевські чекові конвенції 1930 р., Оттавську конвенцію УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг 1988 р. тощо

Важливе місце в банківській практиці посідають також правові звичаї та правила ділового обороту. При визначенні місця звичаю в ієрархії правових норм слід виходити з того, і що в більшості зарубіжних країн звичай становить насамперед норму, яка доповнює закон, у тих випадках, коли відповідний припис в законі взагалі відсутній або він неповно врегулював те чи інше положення.

**Прикладом легалізації
впровадження звичаю як
джерела права є ст. 7
проекту Цивільного
кодексу України “ Звичаї
ділового обороту ”.**

**Цивільні відносини можуть
регулюватися звичаєм
ділового обороту.**

Звичаєм ділового обороту визнається правило поведінки, яке не передбачено актами законодавства, але є усталеним, таким, що широко застосовується в певній сфері підприємництва. Звичай ділового обороту може бути зафіксований у відповідному документі. Звичай ділового обороту, що суперечить положенням актів цивільного законодавства або договору, не застосовується

Роботу

виконали:

студенти групи

П – 31

Бондар Анастасія

та

Ващук Світлана

Дякуємо за

увагу!